

STRUKA ISPRED POLITIKE!

- korupcija u zdravstvu iz ugla ljekara -

Sindikata doktora medicine Crne Gore u partnerstvu sa Ljekarskom komorom Crne Gore realizuje projekat "Struka ispred politike!!!" podržan u okviru programa "Smjestimo korupciju u muzej" Centra za građansko obrazovanje (CGO), a finansiran iz fondova Evropske Unije.

Kad se kaže korupcija u zdravstvu vrlo nepravедno se najprije pomisli na ljekare. Razlog je što se godinama unazad rade istraživanja samo na temu pojedinačne tj. sporadične korupcije u zdravstvenom sistemu Crne Gore. To je nepovezani, neorganizovani i povremeni vid korupcije koji gdje je prisutan nanosi moralnu štetu zdravstvenom sistemu time što unosi razlike među pacijentima, što za rezultat ima etiketiranjem cijele struke kao korumpirane. Politička i sistemska korupcija sa druge strane su pogubni, organizovani oblici korupcije koji ugrožavaju državu finansijski ali i urušavajući kvalitet zdravstvene zaštite kroz privilegovanje kao metod napredovanja u struci. Gube se objektivni kriterijumi koji su važni za izgradnju ili unaprjeđenje kvaliteta zdravstvenog sistema i cjelokupan sistem koji je trebao biti nacionalni interes postaje instrument bogaćenja pojedinaca ili skupina. Nakon ovog istraživanja nadamo se da će javnost razmišljati u istoj ako ne i u većoj mjeri o zapošljavanju ljudi po partijskoj, rođaćkoj ili nekoj drugoj vezi, o načinu izbora rukovodećeg kadra, o načinu dodjele specijalizacija, o tenderskim procedurama, javnim nabavkama jer su upravo to segmenti koji definišu kvalitet i održivost sistema javnog zdravstva. Sve pobrojano je izvor zadovoljstva tj nezadovoljstva građana Crne Gore javnim zdravstvenim sistemom.

“Sistemska korupcija se širi i ima težnju zahvatiti cijeli zdravstveni sistem. Nesuzbijana, sistemska korupcija će iscrpljivati zdravstvo do njegovog uništenja, čime se ne povlači na dno samo zdravstveni sistem već i cijela država.” dr Dražen Gorjanski

Referenca :

Reforma zdravstva; Priručnik za neznanice, političare i ministre – Dražen Gorjanski, 2015

Cilj istraživanja bio je da se ispita prisustvo političke i sistemske korupcije u zdravstvenom sistemu Crne Gore. **Ciljna populacija** su zaposleni doktori medicine, specijalisti i specijalizanti.

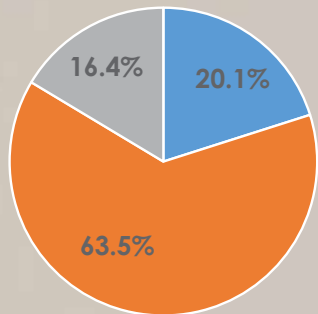
- Terensko istraživanje je sprovedeno na reprezentativnom uzorku od **312 ljekara** (21%/1649), a za određivanje uzorka korišćeni su **podaci iz Instituta za javno zdravlje Crne Gore**.
- Primijenjen je **dvoetaadni stratifikovani uzorak**.
- U prvoj etapi izabrane se opšte bolnice i domovi zdravlja proporcionalno broju zaposlenih ljekara. U uzorku su **KCCG, Institut za javno zdravlje, 3 opšte bolnice** (OB Bijelo Polje, OB Nikšić, OB Kotor) i **7 Domova zdravlja** (DZ Podgorica, DZ Bijelo Polje, DZ Berane, DZ Rožaje, DZ Nikšić, DZ Kotor, DZ Herceg Novi) i **Specijalna bolnica Risan**.
- Anketiranje je izvršeno primjenom Paper and pencil assisted personal interviewing (**PAPI metode**), a na upitnik su odgovarala lica koja su u momentu anketiranja bila na svom radnom mjestu.

Greške uzorka

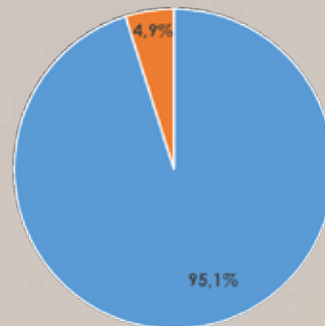
Svi rezultati se nalaze u opsegu petoprocentne greške

Incidenca	Greška
1%	0,991%
3%	1,698%
5%	2,17%
10%	2,987%
15%	3,555%
20%	3,982%
25%	4,311%
30%	4,562%
35%	4,749%
40%	4,877%
45%	4,953%
50%	4,978%

Najveći broj anketiranih ljekara su specijalisti, što odgovara stvarnoj raspodjeli prema podacima Instituta za javno zdravlje Crne Gore (65%), pri čemu trećina anketiranih ima staž duži od 20 godina. Većina anketiranih ljekara nema rukovodeću poziciju (95,1%).

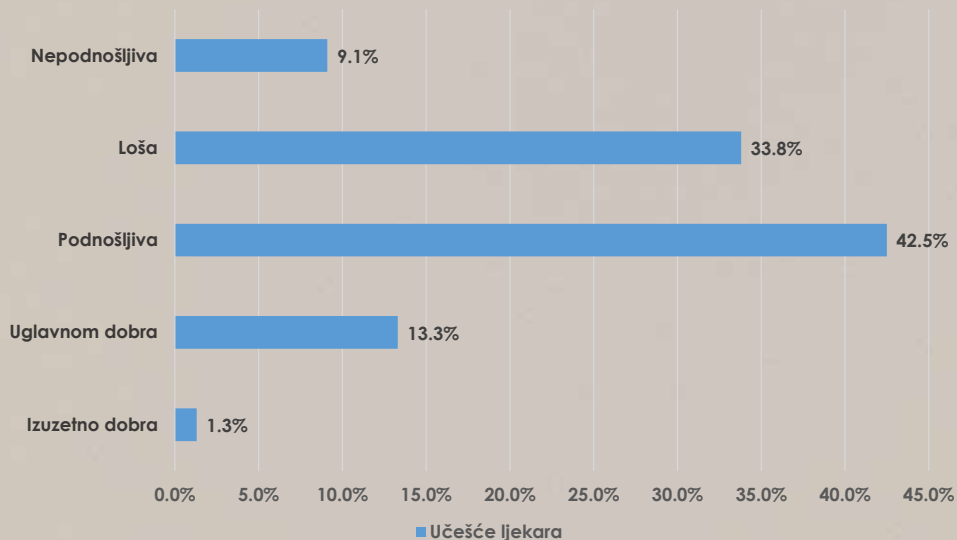

■ doktor medicine ■ specijalista ■ specijalizant

■ Ne ■ Da

Manje od 15% anketiranih ljekara (14.6%) svoju materijalnu situaciju opisuje kao izuzetno ili uglavnom dobru. Za 42,5 % je materijalna situacija podnošljiva, dok **najveći broj anketiranih ljekara (43%) ocjenjuje da im je materijalna situacija loša ili nepodnošljiva.**

Šta je korupcija?

Uređivanje i rukovođenje javnim zdravstvenim sistemom na način koji omogućava namjerno i neopravdano bogaćenje pojedinaca ili grupama ljudi.

Dodjela specijalizacija po partijskoj osnovi.

Zapošljavanje kadrova po partijskoj osnovi.

Korišćenje službenog položaja u privatne svrhe/poslove.

Korišćenje veza ili ličnih poznanstava radi zapošljavanja.

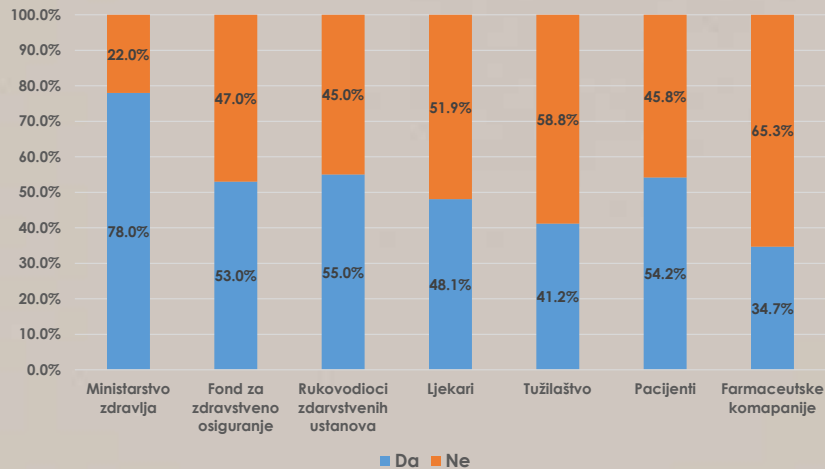
Davanje poklona/novca ljekaru kako bi se dobila ili unaprijedila zdravstvena usluga.

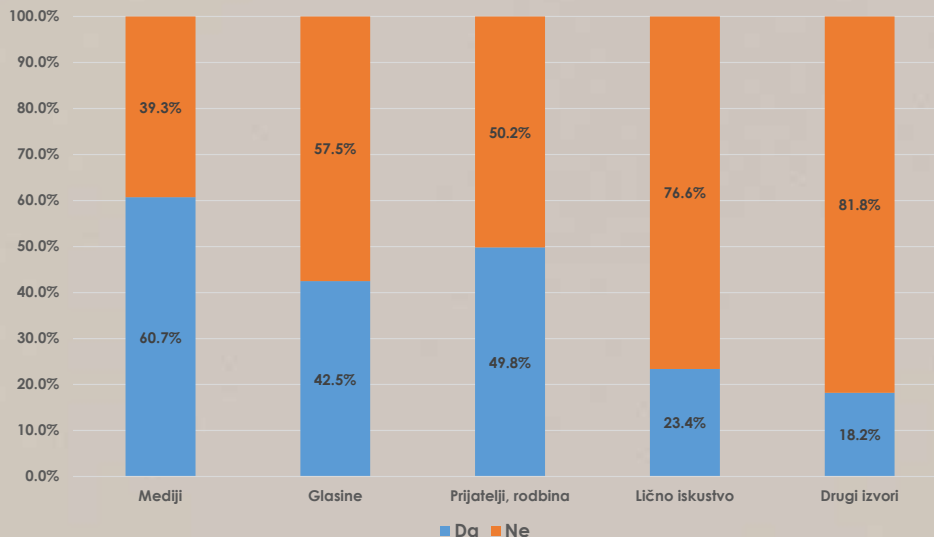
0.0% 15.0% 30.0% 45.0% 60.0% 75.0% 90.0%

■ Apsolutno se ne slažem ■ Ne slažem se ■ Slažem se ■ Apsolutno se slažem

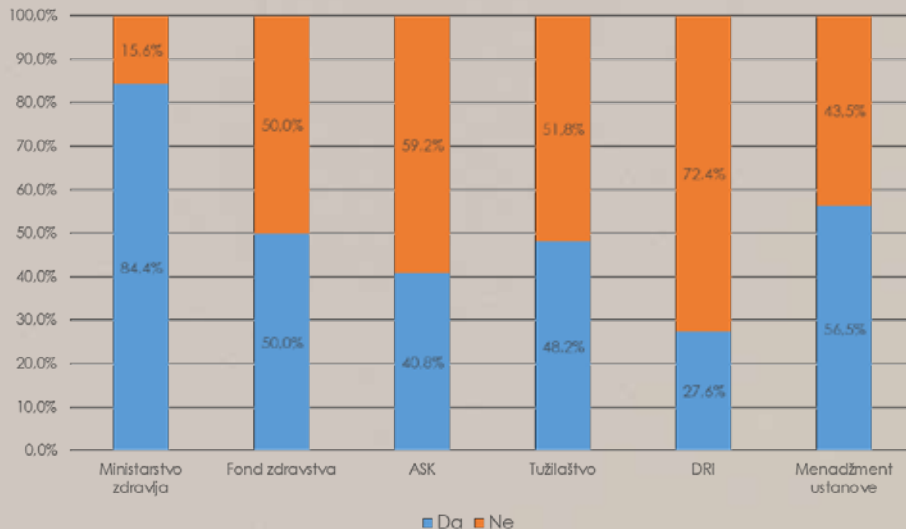
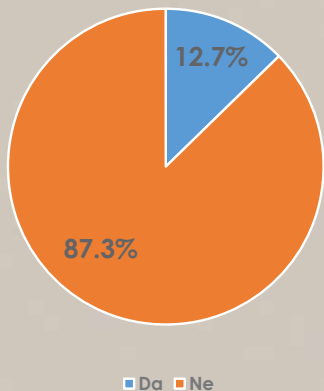
Kad je riječ o identifikovanju odgovornih za korupciju u javnom zdravstvenom sistemu, većina anketiranih ljekara smatra da je ključna odgovornost na **Ministarstvu zdravlja (78%)**, zatim na **rukovodiocima zdravstvenih ustanova (55%)**, pa na **pacijentima (54,2%)** i **Fondu za zdravstveno osiguranje (53%)**. Interesantno je da veći broj samih ljekara odgovornost prepoznaje i u sopstvnim redovima (48,1%), a da se za manje odgovorne smatraju Tužilaštvo i farmaceutske kompanije.

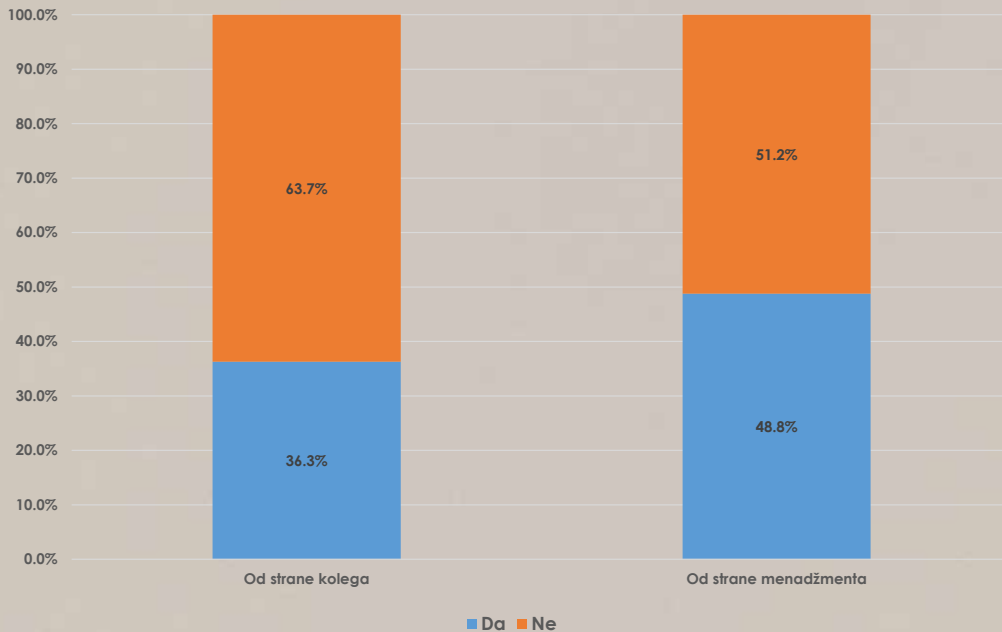
Većina anketiranih ljekara se o korupciji informiše **preko medija i kroz privatne komunikacije (prijatelji i rodbina), odnosno putem glasina**, a značajno je manji broj onih koji informacije imaju kao dio ličnog iskustva.

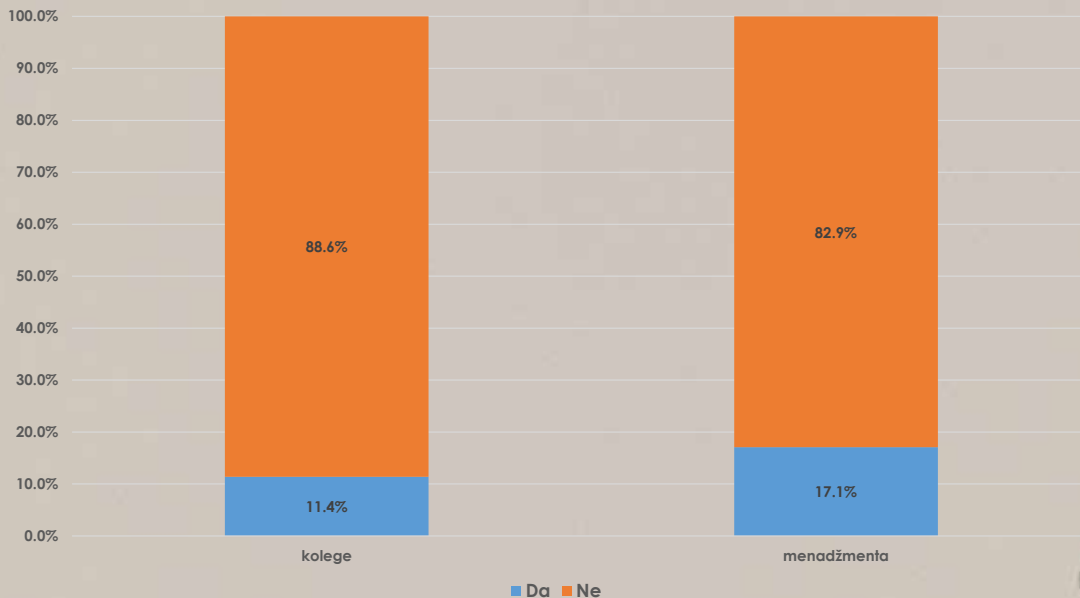
U procjeni efikasnosti sistema borbe protiv korupcije u zdravstvu, dominantna većina anketiranih ljekara (87,3%) navodi da taj **sistem nije efikasan**, a za to najveću **odgovornost** vidi u **Ministarstvu zdravlja** i **menadžmentu** zdravstvenih ustanova.

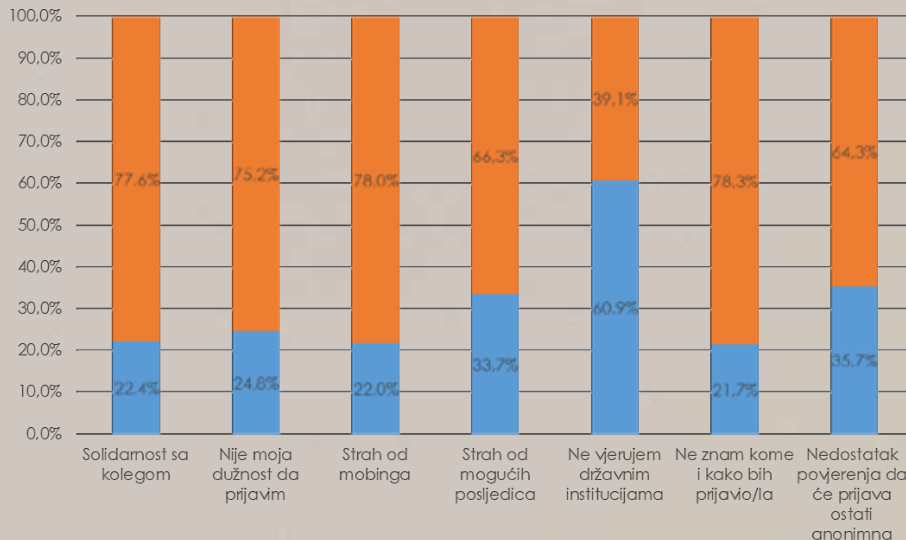
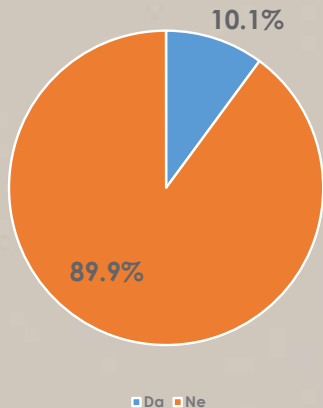
Zabrinjavajuće je da **dvije trećine ljekara (63,7%)** ne bi prijavilo korupciju počinjenu **od strane kolega**, kao i da **više od polovine (51,2%)** ne bi prijavilo korupciju počinjenu **od strane menadžmenta** u zdravstvu.

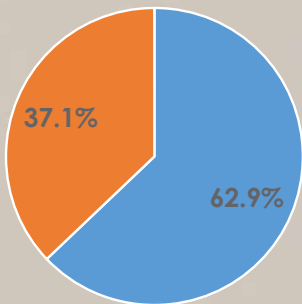
No, značajna većina anketiranih ljekara tvrdi i da **nije svjedočila koruptivnom ponašanju** kolega i menadžmenta.

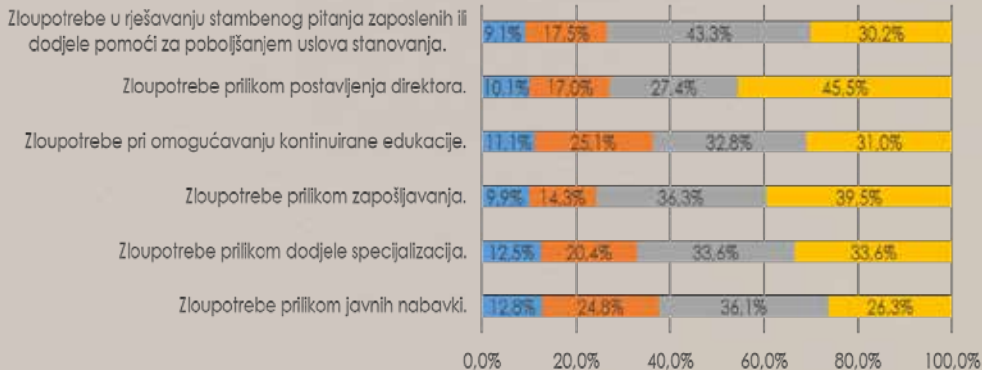
Da je potrebno raditi više na ohrabrivanju ljekara da prijavljuju korupciju kojoj su svjedočili ukazuje podatak da **gotovo 90% ljekara** (od njih 11,4%) **nije prijavilo korupciju kojoj su svjedočili**, pri čemu se za to navode različiti razlozi, a ključan je **nepovjerenje u državne institucije**, što posebno brine.

Gotovo 2/3 ispitanika (62,9%) ističe da u njihovoj ustanovi postoji korupcija. U izvore korupcije, u ustanovi u kojoj rade, najveći broj ljekara korupciju prepoznaje u **zapošljavanju** (75,8%), **rješavanju stambenog pitanja** (73,5%) i **postavljanju direktora** (72,9%). Interesatno je da 45,5% anketiranih ljekara ima tvrdi stav da su izvor korupcije u njihovoj ustanovi **zloupotrebe pri postavljenju direktora**. Takođe, preko 2/3 ljekara (67,2 %) zloupotrebe prepoznaje prilikom **odjele specijalizacija**, odnosno prilikom omogućavanja **kontinuirane edukacije** (63,8%), ali i u **javnim nabavkama** (62,4%).

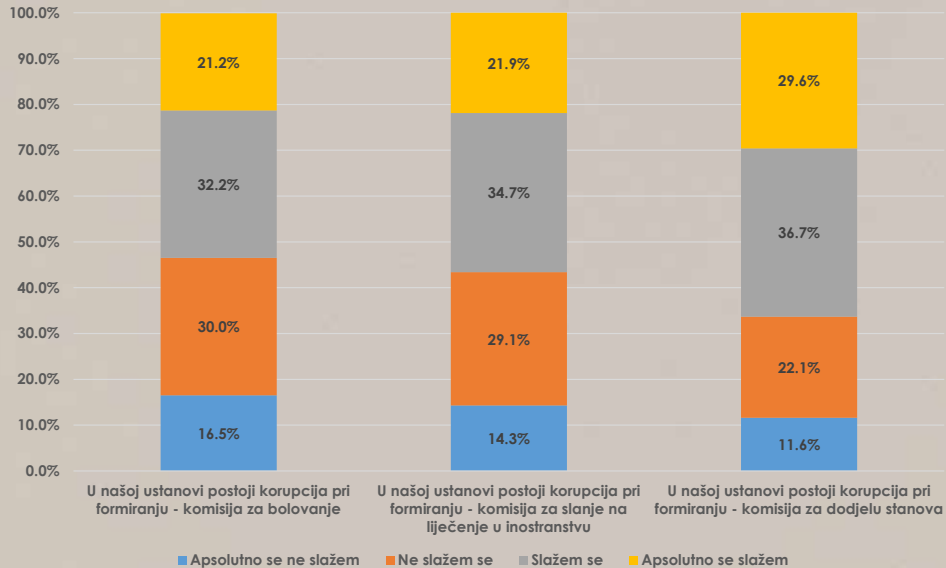

■ Da ■ Ne

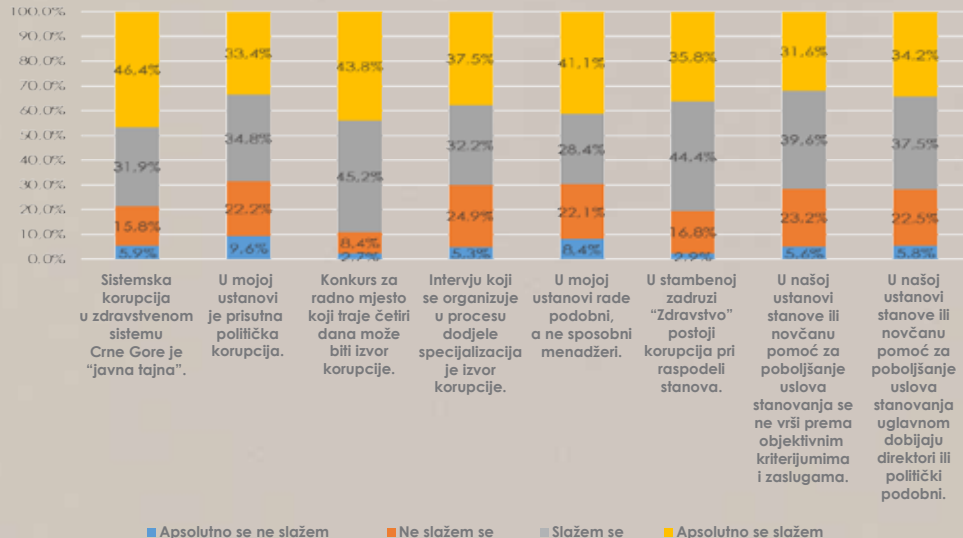

■ Apsolutno se ne slažem ■ Ne slažem se ■ Slažem se ■ Apsolutno se slažem

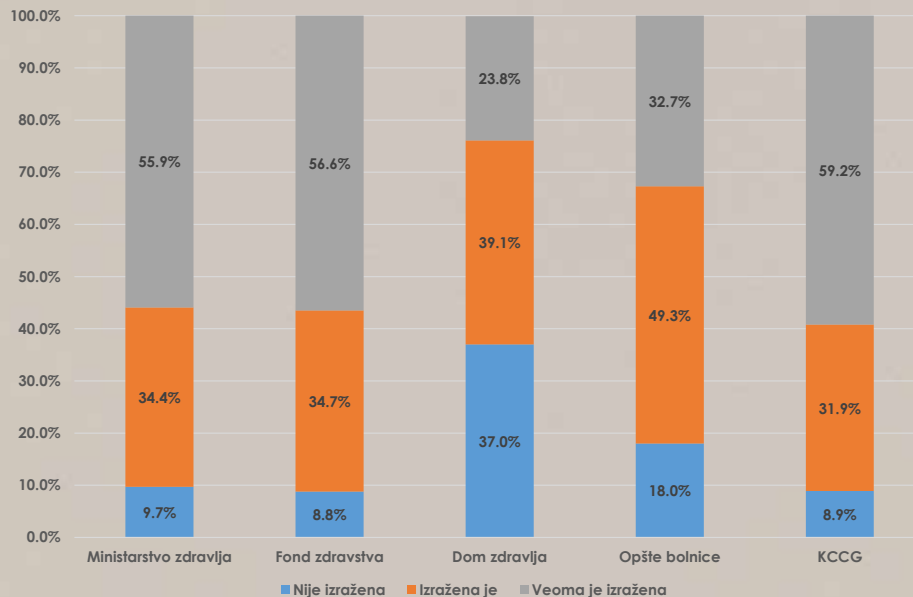
Natpolovična većina anketiranih ljekara smatra da u njihovoj ustanovi postoji **korupcija i u formiranju komisija za dodjelu stanova (66,3%), komisija za slanje na liječenje u inostranstvo (56,6%) i komisija za bolovanje (53,4%).**

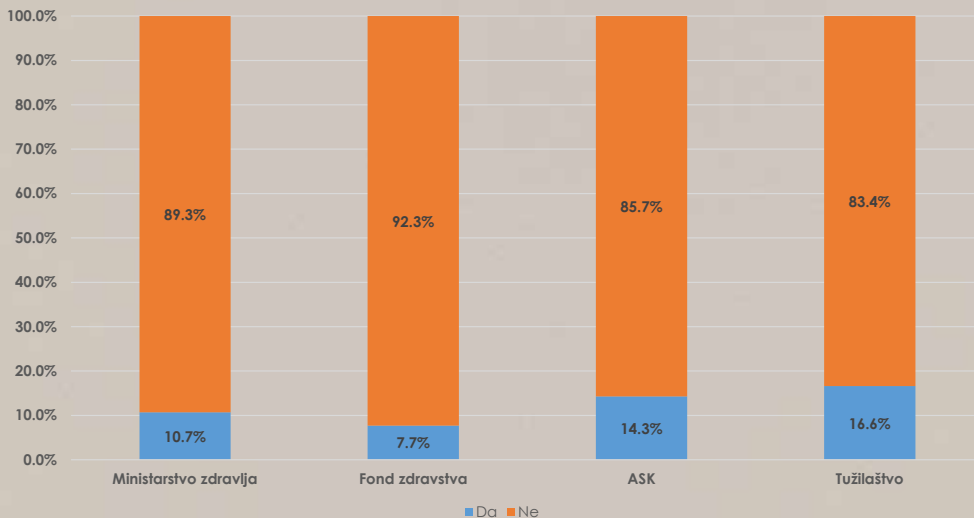
Najveći broj ljekara (89%) smatra da konkurs za radno mjesto koji traje 4 dana može biti izvor korupcije. Preko 2/3 anketiranih ljekara (80,2%) smatra da postoji korupcija u raspodjeli stanova kroz stambenu zadrugu "Zdravstvo". **Veliki broj anketiranih ljekara (78,3%) smatra da je korupcija u zdravstvenom sistemu CG "javna tajna".** Da je prisutna **politička korupcija** u njihovoj ustanovi smatra **68,2% ljekara**, dok **69,5%** ljekara cijeni da su u njihovoj ustanovi zaposleni podobni, a ne sposobni menadžeri.

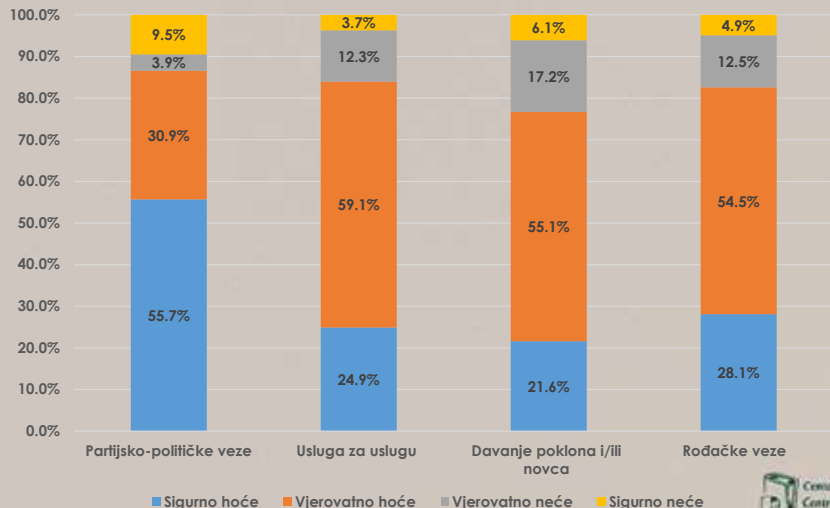
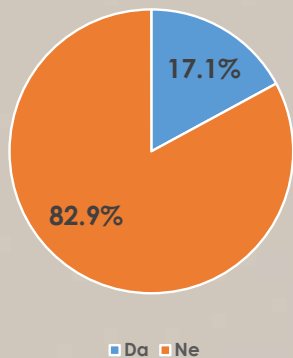
Anketirani ljekari smatraju da je korupcija najizraženija u **FZO (91,3%), Ministarstvu zdravlja (90,3%) i KCCG (91,1%)**

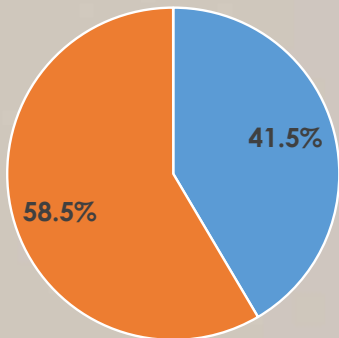
Zabrinjavajuće je da su se gotovo svi anketirani ljekari izjasnili da nadležne institucije **ne preduzimaju** sve zakonske mogućnosti u prevenciji ili borbi protiv korupcije, posebno u **Fondu za zdravstveno osiguranje (92,3%)** i **Ministarstvu zdravlja (89,3)**

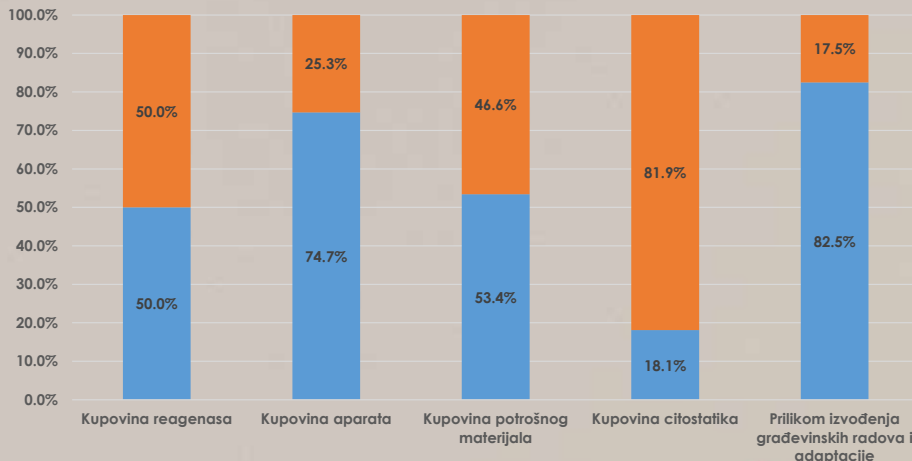
Većina anketiranih ljekara navodi da **nijesu članovi političkih partija** (82,9%) ali prepoznaju da partijsko-političke veze dominantno vode do zapošljavanja (86,6%). Značajno mali broj anketiranih smatra da partijsko-političke veze, usluga za uslugu, davanje poklona/novca, rođачke veze nemaju uticaj na zapošljavanje. Da će do zapošljavanja dovesti i usluga za uslugu (84%) i rođачke veze (82,6%) takođe smatra značajna većina.

Kad je riječ o javnim nabavkama, najveći broj anketiranih ljekara korupciju prepoznaje u **izvođenju građevinskih radova i adaptaciji (82,5%)** i u **kupovini aparata (74,7%)**. Preko polovine anketiranih prepoznaje korupciju u kupovini potrošnog materijala (53,4%) i reagenasa (50%).

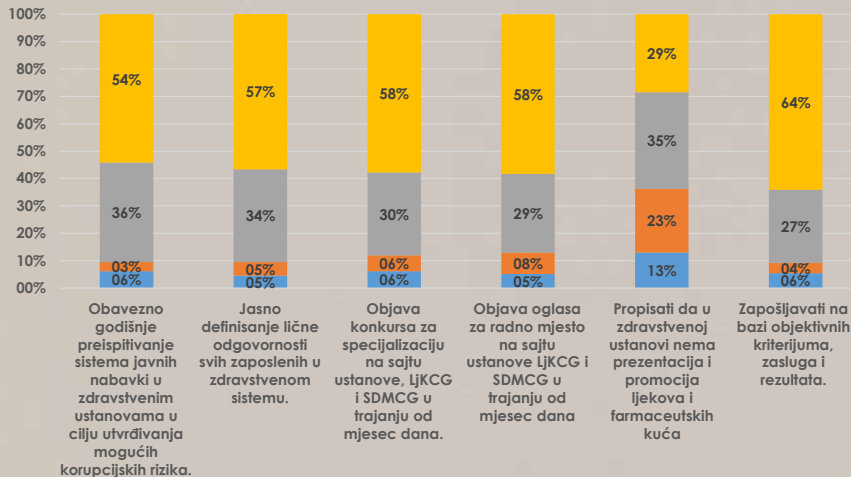

Da Ne

Da Ne

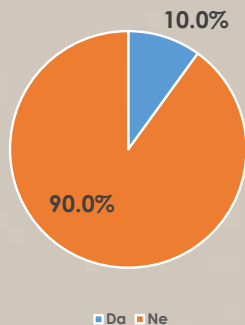
Najveći broj anketiranih ljekara se slaže da **postoje mjere koje mogu predstavljati vid prevencije ili borbe protiv korupcije...**

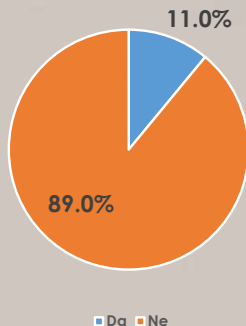
Ogromna većina anketiranih ljekara je **nezadovoljna radom Ministarstva zdravlja (90%)** i **Fonda za zdravstveno osiguranje (89%)**.

Dodatno, **nezadovoljstvo saradnjom sa direktorom ustanove ispoljilo je 56%** anketiranih ljekara.

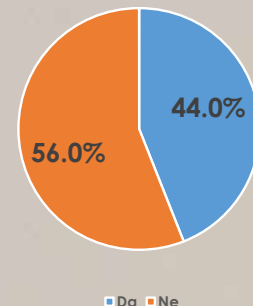
Ministarstvo zdravlja

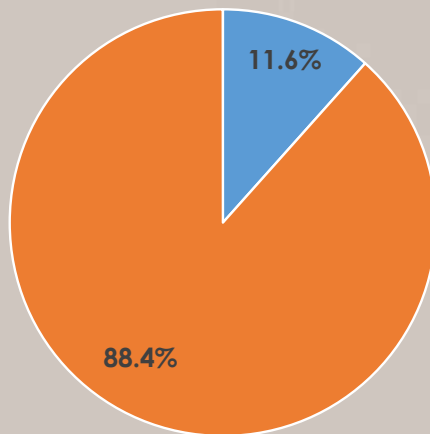
Fond za zdravstveno osiguranje

Saradnja sa direktorom ustanove

Više od 88% anketiranih ljekara smatra da Ministarstvo zdravlja ne reaguje blagovremeno na sugestije u rješavanju prijavljenih problema ili na sugestije o unaprjeđenju službe.

■ Da ■ Ne

DODATNI NALAZI

- Ljekari **sa 10 godina staža**, u statistički značajno većoj mjeri, korupciju vide u **dodjeli specijalizacija po partijskoj osnovi i davanje poklona/novca ljekaru** kako bi se dobila ili unaprijedila zdravstvena usluga.
- **Najmanje povjerenja** u efikasnost postojećeg sistema u borbi protiv korupcije u zdravstvenom sistemu imaju ljekari **sa više od 20 godina staža** ($\chi^2 = 7,378$; $p = 0,025$).
- **Ljekari na rukovodećim pozicijama** u mnogo većoj mjeri smatraju da korupcija u ustanovama kojima rukovode **ne postoji** ($\chi^2 = 3,906$; $p = 0,045$)
- Ljekari **specijalisti** koji su svjedočili koruptivnom ponašanju kolege ($\chi^2 = 6,280$; $p = 0,043$) skloniji su odluci da **ne prijavljuju korupciju zbog straha od mogućih posljedica** ($\chi^2 = 7,620$; $p = 0,022$)
- U tvrdnju da je „sistemska korupcija u zdravstvenom sistemu Crne Gore **javna tajna**“ **više vjeruju specijalizanti u odnosu na doktore medicine i specijaliste** (ANOVA, $F = 3,216$; $p = 0,042$).

DODATNI NALAZI

- Ljekari sa manje **od 10 godina staža** ($\chi^2 = 9,559$; $p=0,045$), kao i ljekari koji **nemaju rukovodeću funkciju** ($\chi^2 = 7,697$; $p=0,021$) više vjeruju da je „**korupcija veoma izražena u KCCG**“ od ljekara sa dužim stažom.
- Ljekari čija je materijalna situacija **loša** ili **nepodnošljiva** skloniji su uvjerenju da je korupcija veoma izražena u **Ministarstvu zdravlja** ($\chi^2 = 22,739$; $p=0,004$), **Fondu zdravstva** ($\chi^2 = 23,031$; $p=0,003$), **opštim bolnicama** ($\chi^2 = 24,061$; $p=0,002$) i **KCCG** ($\chi^2 = 18,913$; $p=0,015$), da do zapošljavanja dovode **partijsko – političke veze** ($\chi^2 = 28,822$; $p=0,029$), ujedno smatrajući da **Ministarstvo zdravlja** ($\chi^2 = 16,898$; $p=0,002$), **FZO** ($\chi^2 = 11,996$; $p=0,017$), **ASK** ($\chi^2 = 19,937$; $p=0,001$), **tužilaštvo** ($\chi^2 = 30,756$; $p=0,001$) ne preduzimaju sve zakonske mogućnosti u prevenciji ili borbi protiv korupcije.
- Ljekari koji **nemaju rukovodeću funkciju** u mnogo **manjoj mjeri vjeruju** **Ministarstvu zdravlja** ($\chi^2 = 15,573$; $p=0,001$) i **FZO** od ljekara na rukovodećim pozicijama ($\chi^2 = 13,371$; $p=0,001$).
- Ljekari koji **nisu članovi političkih partija** u većoj mjeri su **nezadovoljni** radom **Ministarstva zdravlja** ($\chi^2 = 6,651$; $p=0,01$), **saradnjom sa direktorom ustanove** ($\chi^2 = 3,936$; $p=0,047$) i **vjeruju da do zapošljavanja dovode partijsko-političke veze** ($\chi^2 = 19,867$; $p=0,001$) kao i **radnje usluga za uslugu** ($\chi^2 = 11,117$; $p=0,011$)

“Doktori ne traže imunitet za ono što rade, ali da ne žele da budu nepravedno optuženi. Apsolutno ne prepoznajem politički uticaj u radu KCCG, a korupcija je u našem zdravstvenom sistemu prisutna u minimalnim procentima“ dr Jevto ERAKOVIĆ, direktor KCCG

„Ako je sistem dobar, onda ne može biti toliko dobar da ga ne možemo unaprijediti da bude bolji. A ako ne funkcioniše dobro onda smo dužni da tražimo rješenje za njegovo poboljšanje.“ Amer HALILOVIĆ, Savjetnik za zdravstvo Predsjednika Crne Gore

“Trebalo da zabrinjavaju antikorupcioni projekti bez reakcija, a ne oni koji izazivaju lavine reakcija. Borba protiv korupcije je kontinuiran zadatak koji uključuje preventivna, edukativna, ali i represivna sredstva.” Daliborka URALJEVIĆ, izvršna direktorka Centra za građansko obrazovanje (CGO)

“Kome prijaviti korupciju ako ne vjerujete državnim institucijama? Reakcije pojedinih državnih institucija nakon objave rezultata opravdavaju iskazano nepovjerenje. Sistem koji se ne bori protiv korupcije nema mogućnost ni da napreduje.” Milena POPOVIĆ SAMARDŽIĆ, predsjednica SDMCG

Da partijsko-političke veze vode do zapošljavanja smatra 86,6% anketiranih. Oko 60% ljekara smatra da u njihovoj ustanovi postoji korupcija i tu korupciju prepoznaju u zapošljavanju (76%), rješavanju stambenog pitanja (73%), postavljenju direktora (73%), u procesu dodjele specijalizacija (67%), omogućavanju kontinuirane edukacije (64%) i javnim nabavkama (62%).

Istraživanje Sindikata doktora o sistemskoj i političkoj korupciji u javnom zdravstvenom sistemu može se uzeti kao polazna tačka za zajedničke napore svih zainteresovanih da se zakorači u proces sistemskog ozdravljenja zdravstva kroz sve aspekte. Zastupljenost korupcije u zdravstvu u Evropskoj Uniji procijenjena je na 5,6%. *EHFCN

Projekat „Struka ispred politike!“, SDMCG realizuje u saradnji sa Ljekarskom komorom Crne Gore, a kroz program „Smjestimo korupciju u muzej“ Centra za građansko obrazovanje, koji finansira Evropska unija.

STAVOVI PREDSTAVLJENI U OVOM ISTRAŽIVANJU NE PREDSTAVLJAJU ZVANIČNI STAV EU NITI CGO-a.